

LIDICE

*příběh
české vsi*

Eduard Stehlík

LIDICE

příběh české vsi

Eduard Stehlík

Antonín HOZEL
6. 10. 1887 – 10. 6. 1942

Narodil se v obci Lidické sousozdí v Lidicích. Do školy však chodil ve Svitavkách. Za první světové války narukoval k drahoušům a bojoval na frontě v Rumunsku, v Itálii a v Rusku, kde byl zraněn. Po návratu se přivrátil do Lidic a začal sít hospodářství, vedle kterého provozoval i hostinec s Jitkou. V červenci 1938 se mu narodil syn Tomášek, jenž byl spolu s ostatními dětmi z Lidic zavražděn v Chebenu. Školní lavice, kterou pro něj měla maminka koupit na kšaftě – 13. června 1942 – nikdy nedostal. Ani Marie Hozelová se kamce války nedostala. Na samém začátku osvobození byla na Velké páteční 1945 zavražděna a piperné kosořce s Ravestrahou.

Dům č. p. 16, ve kterém v době zániku Lidic provozoval hostinec Antonín Hozel, měl bohatou historii. Postavil ho v roce 1788 František Koptík a v následujících letech mnohokrát změnil majitele. V roce 1861 ho získal František Tomek s manželkou Marií, a ta ho poté, co ovdověla, prodala v roce 1892 Josefovi a Anně Votrubovým. Tém se v něm podařilo vybudovat vyhlášený hostinec. Původně ho v roce 1927 přepsali na svou dceru Annu, avšak vzhledem k tomu, že ta se svým manželem Jaroslavem Suchánkem pobývala mimo Lidice, měl po několika let hostinec v pronájmu Jiří Veroněk. Poté, co se mladší sestra Votrubových Marie, v lednu 1934 oženila s Antonínem Hozelem, získal hostinec nového majitele, jenž ho opět přivedl k prosperitě.

▼ *Hostinec Josefa Votruby na fotografií poštovní známky koloven roku 1932, kdy ho měl v nájmu Jiří Veroněk. Ze zámku je patrné, že se ta tehdy dopočivo šlechtického práva byla odvíjí odvíjí správního úřadu*
— Krty Buzal

▲ *Možná její manželka Koptík se svým Tomášem a jeho manželkou Marií, rozenou Koptovou. Nikdo z nich nepřežil Lidice nepřítelem*

Augustin POSPÍŠIL
14. 1. 1887 – 10. 6. 1942

Pocházel z Lidic, kde také vyrobil obecnu školu. Po ukončení školní docházky pracoval jako hutník. Když vypukla 1. světová válka, musel na jaře 1915 narukovat. V bojích na východní frontě byl třikrát zraněn a byly mu amputovány nohy. Jako válečný invalida se vrátil do Lidic a stal se prodávčem v místní trafice. Zdejší byl pod pseudonymem „Mělniček“, na kterém stále nadával. V roce 1919 se oženil s vdovou Milou Remešovou a o rok později se jim narodil syn Václav. Oběti nacistického vraždění se stal nejen on sám se svým synem, ale i jeho nevlastní syn Václav Remeš a manželka Matka a Jaroslav Remeš. Manželka a snacha Hlávová shořou náhodou vžehnění v koncentračním táboře protily.

▼ *Lidický traťák Augustin Pospíšil na rodné místo v Lidicích a jeho křeslo*

Augustin Pospíšil byl nárovnou postavou starých Lidic. V obci ho znal každý a jeho malá trafika stála v kostelní zdi v horní poloovině náměstí, byla to značné místo „společenskou instancí“. Pospíšil si k němu chodili kupovat noviny, cigarety či tabák, měli se od něj nechávali ohlédnout. Ani děti však neodcházele s prázdnou. Pan Pospíšil totiž prodával i „Stollwerky“. Vymakající mléčné karamely, pro které si k němu chodili, stejně jako pro časopis Mladý Hlasatel s pláňky Rychlých šípů. V ranních hodinách 10. června 1942 zamřili i pan Pospíšil, opírající se o berle, k Horákovu statku...

Václav HANF
24. 6. 1904 – 10. 6. 1942

Narodil se v Bábělkovicích a pracoval v Kladně jako horník. Dívčí Město byl člen v lidčickém hasičském sboru, v něm vykonával funkci velitele. Mimořádnou péči věnoval výchově hasičského dorostu. S manželkou Annou měl tři děti: Dušku Marii, Annu a syna Václava. Byl jedním ze členů sboru v Kladně vytvářel a přes varovně se vrátil domů ve Lidčicích, kde byl zastávkou zastaven. Všechny tři jeho děti byly ve válce šťastnou shledou okolností nezraněny. Nemohly se však ucházet ani o manželku, která zemřela v květnu 1942 v Rosenbrunnu.

Sbor dobrovolných hasičů sdružoval mnoho obyvatel obce. Působili v něm nejenom dospělí muži, ale i dospívající mládež a děti. Zejména v posledních letech před okupací se díky tehdejšímu veliteli Václavu Hanfovi podařilo do jejich akcí zapojit i dívky, které se staly platnými členkami sboru. Lidčiči dobrovolní hasiči občas vyjízděli i do okolních vesek, hlavně do Čtvrtovic a Dolan, kde existovaly podobné síle hasičské sbory, a společně organizovali hasičská cvičení. Na ně s dospělými jezdili i na železničních i lidčických dělních, které si tuto záležitost nikdy nenechaly ujet.

► Trojčlenná lidčická příležitostná sborová jednotka hasičského stávkáře. Mnozí pro obec získovali stávkář Václav Hanf. Jako vzácné vzpomínka na lidčický sbor dobrovolných hasičů byla po roce 1945 nikoliv představena veřejnosti

▼ Fotografie lidčického hasičského dorostu, potřebovali provolání představení v roce 1934 na výroční schůzce sboru – neobvyklé stávkář. Na snímku jsou (odleva doprava): v první řadě – 1. Marie Jiráčková, 2. lidčičtí záložníci ročníků hasičů Václav Hanf, Jaroslav Hájek, 4. Jaroslav Mučíl, 5. Josef Bělohradský (okupující řadu okupací senátora), 6. Karel Sedláček, 7. Jaroslav Kolář, 8. ročník hasičů stávkář Václav Hanf, 9. Zdeněk Káňka, ve druhé řadě – 1. Václav Hanf, 2. Václav Hanf, 3. Josef Hanf (rodilý na hasiči), 4. Václav Kabele (5), 5. František Podstava; ve třetí řadě 1. Václav Kopeček, 2. Jaroslav Hanf, 3. Václav Hanf, 4. Václav Hanf (v rukou držel ceduli s titulem dělníkem od sboru „Sbor dobrovolných hasičů v Lidčicích“), 5. Miroslav Müller, 6. František Hanf. Druhá řada stávkářů je provolání představení Josef Konečný. Všechny děti na snímku, včetně svého velitele, byly zastaveny 10. června 1942 v Hornické ulici. Všechny tři děti, Václav Kopeček, byly zavraždeny 16. června 1942 v Kolářské ulici

► Na snímku potřebovali na podzim 1941 vidět další generaci lidčických hasičů (odleva doprava): v první řadě – 1. Jiří Čermák (5), 2. Antonín Hájek, 3. Václav Polchrovský, 4. Karel Hanf, 5. Zdeněk Hanf, 6. Karel Hájek (5), 7. Miroslav Petrák, 8. Josef Šrámek; ve druhé řadě – 1. František Káňka, 2. Miroslav Hanf, 3. Marie Hanf, 4. ročník Václav Hanf, 5. Jaroslav Hanf, 6. Alena Bělohradská, 7. Jaroslav Káňka, 8. Josef Hanf, 9. Karel Hanf; ve třetí řadě – 7. Václav Hanf, 8. Marie Hanf, 9. Marie Hanf, 10. Jaroslav Hanf a 11. František Hanf. Jaroslav Hanf a Josef Hanf (který se v roce 1942 zastavil) byli zastaveni 10. června 1942 v Hornické ulici. Miroslav Hanf se po válce vrátil z Ruska. Zbyvajících čtyřadvacet dětí bylo zavraženo v plynové komoře v Chotunu

Slavnostní tragédie příležitostně sboru dobrovolných hasičů. Na karavane snímku má letovka i Václav Hanf

▼ Pro menší děti byla určena fotostanice leutkového divadla. Mnozí potřebovali morální pedagogický sbor. Jako první člena sloji paní učitelka Kratochvílová s Hanfem, který dříve také působil na lidčických dělních

► Mnozí z lidčických hasičů se angažovali i jako herci ochotnického divadla. Ve své době působil i vatel kněží, který často vystupoval pro místní publikum. Jeho představení, mj. hra o lidčickém hospodě, se konala na zastávce nábřeží ve dvoře a stávkářů Bělohradských

Slavnostní sporek příležitostně sboru dobrovolných hasičů. Je uchováno jako vzácná památka na lidčickou rodinu Podstava z ulice č. p. 4

Mládež v Lidicích měla velice blízké ke sportu a lidický sportovní klub patřil díky svým výsledkům jak ve fotbale, tak i v hokeji k vyklášeným široko daleko. Není proto divu, že si jejich sportovní utkání nemohla stěžovat na nízkou návštěvnost. Mnoho zájemců z Lidic i okolních obcí docházelo i na další akce lidických sportovců. Pořádali například různé „záje“ a sportovní plesy, které se většinou konávaly na sále v hostinci „U Štěpána“. Hned vedle tarantního výjevu měl SK Lidice i svou klubovnu, v ní se jeho členové pravidelně scházeli.

► Lidický sportovní klub nastupovali k utkáním i ve „směšných“ fotbalových mužstvech sklávaných ze zápasů několika vesnic, jak o tom svědčí tento snímek. Nafotzeno na sále původní mužů z Lidic: (zleva dlevo) 1. Josef Marwan, E. Josef Pákos; (první řada zleva) 2. Václav Štěpán, 3. Josef Suchý, 4. Josef Novák. Všech pět bude KL Červená 1942 v Lidicích zastřešeno

▲ Fotbalisté nesmíli rybníci ani za léta bramborů fotografii pořádně provádějí. V roce 1932. Vpravo leží dva budoucí lídři fotbalisty: (vpravo) a Josef Štěpán (vlevo). Mezi nimi vykládá Václav Štěpán. I on bude mezi populárními lidickými muži

◀ Útvar SK Lidice a legitimace lidického hokejového klubu s podpisy jeho předsedy Václava Štěpána a výkonného Františka Šedláka

Pozvánka na první ples hokejového klubu Lidice, pořádaný, kde jinde než „U Štěpána“

▲ Lidické fotbalové jednotky v ústředí, v jaké nastupovali hráči před druhou světovou válkou. Na snímku jsou (zleva dlevo) Josef Štěpán, Václav Krtna, František Bedáček, Jaroslav Müller, Karel Aul, Josef Marek, Václav Müller, Václav Vrbánek a (vpravo dlevo) Josef Špat, Antonín Müller a Karel Brojcha. S týmem Josefa Marwka a Josefa Štěpánka, kteří budou za války sloužit v německé armádě ve Wehrmachtu, a Jaroslava Müllera, jenž bude osvobodí na 8. února 1942 na moři směř, budou zbyvatí muži na této fotografii zanechání v rukou Německého vojska. Ani Jaroslav Müller však svého osudu neunikne. Po roce naprosto poprvé 15. února 1942 v křehkých společnostech s radostí a klidem svých dnů. Na obou již posledních svých spolubratřích...

▼ Pohled na zasněženou Lidici ve směru od Mokotovic. Vyšší zábrany na první zasněžené zábrany máje i Podhorák rybník. Části násto sportovních klubů lidických hokejistů

▲ Hokejisté SK Lidice na zasněženém Podhorák rybníku. Vpravo předseda Jirgenova dva z uč. T. Aul a Červená 1942 v Lidicích

Převážná většina lidičských mužů musela absolvovat povinnou vojenskou prezenční službu. Ti starší ještě v rakousko-uherské armádě, mladší pak v armádě československé. Jak bylo již dříve zmíněno, dva lidičtí rodáci – Josef Haniák (z č. p. 73) a Josef Stříbrný (z č. p. 33) – se stali po absolvování Vojenské akademie v Hranicích důstojníky z povolání. „Pepi“ Haniák sloužil u letectva a Josef Stříbrný, přezdívaný v Lidičích „Jauzo“, nastoupil k pěchotě. V jejich volbě povolání je třeba následovat i Josefa Zelenku (z č. p. 76). Do Vojenské akademie byl sice po náročných přijímacích zkouškách přijat, avšak záhy po Mnichovu byl z důvodu změněné mezinárodní politické situace, která si vyžádala radikální snížení počtu etního stavu čs. armády, z akademie propuštěn.

Josef Stříbrný

Josef Haniák

Josef Zelenka

Oblepek z řepky důstojníka divozí čs. armády

► Na tomto snímku, který vznikl v roce 1938 jako památka na mládež strávenou v vojskarně, je i Josef Suchý z č. p. 86 v Lidičích (3. zprava v první řadě)

V roce 1938 se Československá republika ocitla na esadové křižovatce. Po obsazení Rakouska a květnové ostraze hranic přišlo září. K její obhajobě a dobře připravená armáda byla na základě osadně mniichovské dohody přinucena kapitulovat a bez boje vydat pohraniční oblasti státu nepříteli. Mezi těmi, kdo si museli projít touto těžkou zkušeností, byli i desítky záložníků z Lidic.

▼ Ještě před nástupem do Vojenské akademie v Hranicích absolvoval Josef Marek v Prostějově školu na důstojníky letectva v záloze. Na tabuli je mezi pozovavatele, tenký zprava v poslední řadě

ŠKOLA NA DŮSTOJNÍKY LETECTVA V ZÁLOZE

POZOVAVATELÉ

PROSTĚJOV 1936 - 1937

TECHNICI

Československý štátní odznak. Josef Marek si na něj musel počkat až do Volké Británie

POLDINA HUT
ZÁVOD HLADNO

► Žádek Mladinský Prácheňský z listopadu 1938 o propuštění vojína Jaroslava Mělníka z národovědného vojevnického cvičení

◄ Z vojenské listiny Gáborila Javelova Mělníka náležou vyřítit, že byl vyřazen jako izolovaně a sbráně rasových. Důvodem pásejí strážka a jeho podpisem a podpisem velitele pluku, a úterka sloužit. Vojína Jaroslava Mělníka zosáhl 15. června 1942 na leteckém stánci, Hlavenka Jano Oklapele Alexici nověhořel 1. dubna 1943 v Plzeňské

Josef GABČIČ
7. 4. 1912 – 19. 6. 1942

Narodil se v obci Polásek nedaleko Zlínů. Vyrostl ve kovárně a závodníkem a v letech 1934–1937 působil jako důstojník poddůstojník u pěšího pluku 14 v Kárměru. Od roku 1937 byl zaměstnan v továrně na výrobu chemických kyselých látek v Žitně. Koncem května 1938 odešel přes Paříž do Francie, kde mohl nastoupit do československé legie. V prvních měsících velkým úspěšným a náročným službě v čs. zahraniční armádě v legii. Důležitou se francouzského národní a za průběhu: státním byl vypracován. Po příjdu do Velké Británie byl odvozen k 1. prapore 1. čs. zahraniční brigádě, kde konal službu jako zástupce velitele 2. čety 3. rot. Jako jeden z prvních se dobrovolně přihlásil k vstupu do okupační vlády. Právě speciálně vyvíjel a jeho náčelní ho zadával do skupiny ANTHROPOID.

Jan KUBIŠ
24. 6. 1913 – 19. 6. 1942

Raději z Dobrušky Německo u Věže. Po skončení školní docházky pracoval jako dělník v američtí. Když absolvoval vojenskou prezentační službu u jihlavského pěšího pluku 21, zůstal v armádě jako důstojník poddůstojník. Službu konal u státního prapore 301. na severní Moravě. V červnu 1938 opouští protibritánii v pluk Polko se dostal do Francie, kde byl nucen vstoupit do československé legie. Po vypracování velkým byl prezentován u 1. čs. zahraniční prapore v Anglii. Za hraniční v zápasových bojích dokazoval svou osobní čest, silným vzhledem. Na Velké Británii sloužil u 1. prapore 1. čs. zahraniční brigádě jako zástupce velitele 1. čety 3. rot. Přihlásil se k předání zvláštních úkolů v nepřítelství tla. Po absolvování všech nezbytných kurzů se stal příslušníkem výsadku ANTHROPOID, v němž pokračoval převážně plánovaného rotného Karla Sebečka, který se již ověřil armád.

V prosinci 1941 byli rotníci Josef Gabcík a Jan Kubis v sídle čs. vojenské zpravodajské služby v Londýně (na snímku znovu seznámení se svým úkolem a bylo jim ukááno, aby v protektorátu provedli akci, která bude mít patřičný ohlas jak doma, takra hranicemi Československa. Vypracení skupiny provedla v noci z 28. na 29. prosince 1941 ozáška letounu Halifax pilotovaného nadporučíkem Ronaldem C. Hooleyem od T38. poručí RAF pro speciální úkoly. Aby byl prostorný letoun s dlouhým doletem plně využit, letěl současně s nimi i zpravodajská skupina SILVER A a SILVER B. Letoun odstartoval ve 22.00 (britského času) z letiště Tangmere a podalilo se mu bez úhynu uniknout palbě nepřátelského dělostřelectva i útoku nočních stíhaček. Protože nízká oblačnost a smog, zakryvajících navigační body, znesnadňovaly osádce orientaci, nebyla ani jedna ze skupin vysazena na správném místě. ANTHROPOID zeskočil ve 02.24. Podle navigátora jím od Ploně, ve skutečnosti však u obce Nehruzy na východ od Prahy. Díky pomoci místních státních a záhytným adresám obdrženi v Londýně se mu však podařilo přikročit počáteční obléhání a zahájit přípravu k provedení atentátu.

◀ Společný zámeček příslušníků výsadku ANTHROPOID pořízený před odletem do skupiny vlády

▼ Leto čtyřmotorový letoun Handley Page Halifax B Mk II, LS613 (NF-10) s osádkou nadporučík (Flying Officer) Ronald C. Hooley, OFC vpravo v nad z 28. na 29. prosince 1941 aad úroveň protibritánii skupiny ANTHROPOID. Letoun je zrak T38, poručí RAF pro speciální úkoly s hrdem „Je neobdru“

Ve středu 27. května 1942 v 10.35 provedli rotníci Josef Gabcík a Jan Kubis atentát na zastupující říšského protektora SS-Obergruppenführera a generála policie Reinharda Heydricha, který přijížděl ze svého letního sídla v Paměrných Březanech do Prahy. Gabcík se na něj pokusil vystřílet ze svého samopalu, avšak zbraň sešlala. Kubis zároveň na protektora mercedes vřel bombu. Čl sice nezasáhl tak, jak si představoval, ale Heydrich byl při jejím vybuchu vážně zraněn. Po skončení akce se oběma parašutistům podařilo z místa operátu uniknout a zmezi v předem připravených úkrytech. Atentát vyvolal šok i v samotném Berlíně. Vzápětí se však první ochromení měly bezúspěšnou žalost.

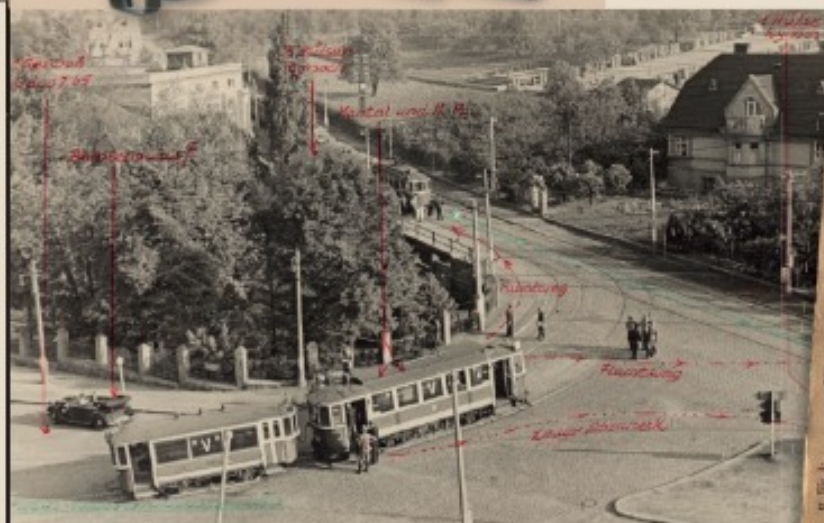
▲ Heydrich člárek čeraz Mercedes-Benz 320 C, poškozený výbuchem Kubisovy bomby vyfotografoval vyhledávací tým ve městě obětníka v ostré zábluce da ulice V Holešovičkách

► Jediná ze tří bomb, které měl Jan Kubis na místě operátu

◀ Na místě útoku zůstal ležet samopal Sten-gun, který Josef Gabcik použil bez namoten úspěchy

◀ Sámek z vyhledávacího spisu gestapa v zraněném trav ulička Josefa Gabcíka a Jana Kubise z místa operátu a zblatění vyhledá Polodělného Estu se správu u útoku na zastupující říšského protektora

Po odvezení žen a dětí ze vsi provedl velící důstojník jednotky německé ochranné policie z Halle nad Sálou – Heydrichova rodilý – na návsi u kostela výběr mužstva pro popravu čtu. Její členové si do zahrady Harákové stádku z okolních domů nanosili matrace a slannky, které nanováli podél stěny Novákovy stodoly tak, aby nebyli poraněni odraženými kulkami. Kolem sedmé hodiny ranní zahájili vraždu lidických mužů. Na každého z nich stříleli tři příslušníci Schupo. Dvě rány míly do prsu, třetí do hlavy. Po popravě své přistoupil k zastřeleným přítomný poddůstojník a každého muže střelil z pistole do hlavy ještě jednou. Zpočátku byli lidští před popravu čtu vyváděni po pěti. Pak se však Horst Böhmeru zdálo, že exekuce pokračuje pomalu a nechal popravu čtu zdvojnásobit. Vražedně bylo poté vždy deset mužů nejednou. Mrtví zůstávali ležet tak, jak padli a nové příchozí museli projít kolem nich a postavit se před ně. Popravu čtu vždy o dva kroky podostupila a hrůzná scéna se opakovala. Mužům nebyly zavazovánky oči a na popravě bylo je nevděčně spoutané. Nikdo jim nepřečetl žádný rozsudek. Byli vražďeni bez jakéhokoli vyřčení. Žručné divadlo se s přestávkami opakovalo až do poledních hodin, kdy v zahrádě zůstalo ležet 173 ml. Harald Wiesmann po silce svěřil: „Jedličtí ovdí šť volně, zatím o statečně. Nedošlo k žádným slabostským scénám.“

Zalévání, svedení
kulkami prořezání doklady
lidických mužů

STOTŘIASEDMDESÁT LIDICKÝCH MUČEDNÍKŮ

ZAVRAZDĚNÝCH 10. ČERVNA 1942

Transport 88 lidických dětí odjel z kladenské reálky dvěma autobusy do Lovosic, kde nastoupil do vlaku, jenž děti 13. června 1942 dopravil do tábora sídliho v komplexu bývalé textilní továrny v Gneiseustraße 41 v Lodži (Litvansztráß). Jejich příjezd předznamenával telegram z pražského úřadu Horsta Böhmeho konající slovy: „... děti s sebou vezou jen to, co mají na sobě. Největší záležitostí péče není Zdravotní.“ Ově péče bylo skutečně minimum. Děti dostávaly málo jídla a několik malých míramek, a která se starala starší děvčata, neustále plakala hladem. Děti spaly na belé zemi, přikrývaly se kabáty, pokud nějaké z domova měly. Trpěly nedostatkem hygieny i nemocemi. Na rozkaz velitelství tábora jim nesmělo být poskytována žádná lékařská péče.

Mnohá korespondenční listky zapomených lidických dětí dorazila do postovního úřadu v prvním červnovém týdnu 1942

Krátce po příjezdu do Lodže bylo úředněji míšní služebny hlavního rozsvěho a osidlovacího úřadu vybráno náhodně k posazení sedm dalších lidických dětí. Šest děvčat (Marie Dolžalová, Emilie Frejová, Anna Hanulová, Marie Hanulová, Eva Kubíková, Wera Vokotná) a jeden chlapec – Václav Hanf. Toho se podalilo jeho chráněná sestřina zachránit tím, že si ho dovezla a do přímerné vyčleň. Mezitím již probíhala člá korespondence mezi vedoucím Přísilovací centrály v Lodži Hermannem Krumejem a hlavním říšským bezpečnostním úřadem (RSHA) o dalších osudu lidických dětí. Byl to zřejmě právě šel jeho oddělení IV B 4 Adolf Eichmann, kdo dal konce června 1942 definitivní rozkaz k bezstátní vraždě. Pravidelně od 30. června 1942 dostaly lidické děti možnost napsat korespondenční listky svým příbuzným. Těch několik, které skutečně dorazily k adresátům, netře číst bez pohnutí. Dětským písmem napsané prosby o zprávy o mamince a tatinovi a o kusček chleba jsou jednou z nejbolestivějších obětí na čsmu. Tím dokládá, že v době, kdy dítě čeká psaly, již bylo dávno rozhodnuto o jejich hsmárně osudu. Korespondenční listky měly také psát ze cí uklidnit ty starší před cestou na smrt a u příbuzných v Čechách vybudit dojem, že děti byly skutečně kamsi odeslány na převychovu.

4 Budova bývalé textilní továrny v Lodži se stala posledním místem pobytu lidických dětí před jejich odsazením do vyhlazovacího tábora v Chelenu

Několcí z zanechaných dětských zápisů

▼ Tento Krumejev dopis z 22. června 1942 dovořil souhlasit s lidickými dětmi zcela napokýřel o „zdravokondičku“. Tímto stanovem odnětí vadit označoval vstřle bez souhlasu jednatel

Ve čtvrtek 2. července 1942 si v Lodži převzal 81 lidických dětí příbuzník domního gestapa SS-Regimentführer Alfred Strömberg

Adolf EICHMANN

13. 3. 1906 – 1. 6. 1962

Narodil se v Solingu, ale vyrůstal v rakouském Linzi. Zaměřoval jako produktivní úředník. Od dubna 1932 vedl do roku 1934 a 25. 8. rok vedl oddělení do Německa, od roku 1934 působil v referátu pro lidické otázky v zvláštní 5B v Berlíně. Jako její povinnosti organizoval po obsazení Bolzevka v roce 1938 ve škole antisemitské akce nacím. Od srpna 1938 nasti plány na „vyčištění“ Slovenské obyvatelstva v Lodži, na jeho 1939 působil se zájmy postaven v Praze. Od srpna 1939 vedl referát RSHA pro národnost Židů (IV B 4), později IV B 4, který probírala a kontrolovala v Německu 21. letna 1942 o tzv. konečném řešení lidické otázky (SS-Einsatzstab Reichsleiterführung). Za války organizoval transporty lidické Židů a Německa a skupových smrti do vyhlazovacích táborů. V roce 1944 uprchl z amerického zajetí do Argentiny, kde byl pod cizím jménem (Ricardo Klement). V květnu 1960 usazen příslušný americké tajné služby do Israele, odsouzen k trestu smrti a popraven.

Hermann KRUMEJ

18. 4. 1895 – 27. 11. 1991

Švédský Němec ze Šumperka, původně povolán do gita. Od roku 1935 člna Berlíněvy 5B, po Maibach, SS-Einsatzstab Reichsleiterführung. Od června roku 1938 se podílel na řešení Slovenské obyvatelstva na čsmu Polska. V květnu 1940 se stal vedoucím Přísilovací centrály v Lodži a jako takový postál na smrt lidické děti. Od března 1941 působil v Budapešti jako Eichmannův zvláštní departement maďarských Židů do Švedina (je stejné jméno se je v roce 1941 angažoval jako poradce v Charcovku). Od července 1944 vedl velkou služebny Einsatzkommando Litzmann v Lodži. Po roce 1944 majitel drogerie v Korbachu a poslanec bavorského zemského odstavu. Na začátku první světové války byl 28. srpna 1900 usazen soudem v Frankfurtu nad Mohanem k doživotnímu trestu.

Neodmyslitelnou součástí pietního území v Lidicích se stal v devadesátých letech 20. století „Památník dětských obětí války“, sousoší 82 lidických dětí zavražděných v letech 1942 v Chelmu. Při pohledu na desítky dětských postav semknutých v úzkosti do bezbranného houku se člověk nestráší dojetí a zároveň se zdá být uvržen do děsivého světa, že takto rozzáblý památník může být dílem jediného člověka – akademické sochařky Marie Uchytilové. Přesto je tomu tak. Myšlenkou na pomník nevinným obětem válek, 13 milionům dětí, které zahynuly v letech 1939–1945 se autorka začala zabývat již od roku 1945. Vytvořila tisíce skic a studií, ale s výsledkem stále nebyla spokojena. Nechtěla vytvořit památník, který by pouze vzbudoval soucit. Uvažovala o díle, jež by zapůsobilo tak, aby na něj ten, kdo ho spatří, nikdy nezapomněl. Přelom nastal 1. listopadu 1969, kdy jí napadla myšlenka ztvárnit jako symbol dětských obětí druhé světové války jeden konkrétní zločin z tisíců, zločin spáchaný na lidických dětech.

▲ ▼ *Dej, měsíci, roky. Díl raních hadů do hluboké noci. Často bez spánku. Jolka, odpoutku. Marie Uchytilová ve svém ateliéru při tvorbě Památníku*

► „Lidický mrtví“, mimodělná plastická plastika akademička sochařky Marie Uchytilové z r. 1962

Úkol, který tím na sebe vzala, byl takřka nadlidský. Vytvořit dvaadvacet dětských soch v nadživotní velikosti jí trvalo dvě desetiletí naplněná dennodenní prací. Desetitisíce hodin bez odpočinku, bez chvílí volna, bez oddechů. S každou dokončovanou sochou vždy mřela a mřela proti vlně její osud i dětskou smrt. Atež se měřila navzájem desítkami lidí z celého světa. Spontánně se začaly sbírat finanční prostředky na realizaci Památníku, který jí tehdy oslovoval každého, kdo ho uviděl. Přesto záležitost a nepochopení jeho realizaci neustále odsouvaly. V březnu 1989 autorka dílo v sídle konečně dokončila, avšak z vybraných finančních darů nikdy nic nedostala. První tři sochy tak odlišila do bronzu ze svých vlastních úspok. Zároveň nespokojenost, lhostejnost a nezájem hovoří tehdy o tom, že jsou lidické děti vražděny podruhé, avšak tentokrát děna. Bohužel právě tehdy neokázal umění. Svě životní dílo tak spatřila umístění v Lidicích jen ve své vlastní představě.

Po autorčině smrti začali její nejbližší bojovat za oděti Památníku do bronzu. I oni se však museli potýkat s celou řadou takřka neřešitelných problémů. Snaha přátel, příznivců a zejména pak manželů zesnulé sochařky, výtvarníka Jiřího V. Hampla, její dcery Sylvie Klánové, paní Anny Nejšpárnové z Lidic a pražské Společnosti pro realizaci Památníku dětských obětí války od akademické sochařky Marie Uchytilové, zalesněných za tímto účelem v Praze a Plzni, vedla nakonec k vypořádání oděti díla. To bylo možné zejména díky významným finančním darům jak z České republiky, tak i ze zahraničí (Dánsko, Velká Británie, Japonsko, SRN, USA). V roce 2000 bylo v Lidicích odhaleno posledních sedm dětských postav. Konečně se tak naplnila slova autorky, která pronesla při dokončení poslední sochy na jaře roku 1989: „Všecko ve jménu míru 82 dětí národa na jejich rodnou pláň jako varující symbol rádnou zavražděných dětí v nesmrtelných válkách lidstva.“

▲ *Lidické maminky v roce 1962 s jedinou z lidických postav z památníku. Zleva: Olga Muravčová-Zámečnická, Anna Straková-Klénová, Anna Maršková-Nejšpárnová (střed), Milada Křiváková-Cibová a Růžena Krásová*

Maminky vypořádání Marii Uchytilovou v roce 1973 (malba 1962) na památníku 82 zavražděných lidických dětí (82 malbami) v plynovém ústí v Chelmu, šest po křesťanské nasažení a oděti mladých šestnácti let zastřelených z doprovozu matky

Marie UCHYTILOVÁ

17. 1. 1924 – 18. 12. 1989

Dítěte o stoletím léta pražila v Plzni, kde studovala sochařství u prof. Otakara Wollera. 1945–1950 podnikala Akademii výtvarných umění v Praze u prof. Otakara Ivaněle (jehož medailonky sochařky, 1954–1956 pronášela sochařky na oděti vpražené žele v Praze. 16. října 1959 pronášela nepříteli 28 let na „Památník dětských obětí války“, prvního svého dítěte na světě. Historie volala množství dalších, střežících i velkých prací, portrétů a medailonů. Vytvořila sochu „Barbarka – lidová barabarka v malbě“ pro Československo. Její jasmínová matka byla střežící ženskou zadržet bylo náhle vyloženo vpražené pláštěm (1953–1962). Zmizela náhle vpražené vpražené 12. listopadu 1989.

▼ *Socha pojatá v celostátním měřítku uprd války „Památník dětských obětí války“ na lidické pláň ve svato 82 dětí (42 dívek a 40 chlapců) ve věku od jednoho roku do 15 let zavražděných lidických dětí vpražené vpražené vpražené v Chelmu uad Bernou v roce 1942*